



ಲೌಕಿಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗುವ ಪರಿ

ಇದು 'ಭಾಗವತಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂದರ್ಭ. ಮಹಾಭಾರತದ ಅಂತ್ಯ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಆಮೇಲೆ ವಿಷಾದವೊಂದು ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದ, ಬೆಟ್ಟಿಟ್ಟು ತೋರಿಸಲಾಗದ ಆದರೆ ಆಳವಾದ ವಿಷಾದ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ತೊಡಗುವ ಮುನ್ನ ಕೆಲವು ಒತ್ತಡಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಒತ್ತಡಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಆತಂಕಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೃತಿರಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇನೋ! ಅಂಥ ಸೃಷ್ಟಿಶೀಲ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಹಾದು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳೂ ಕೃತಿಯ ಮುಗಿತಾಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ ನಿರಾಳತೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಸಮುನಿಗಳಿಗಾದರೋ ಅನುಭವಿಸುವುದಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಂಕಟ ತೀವ್ರವಾದುದಾಗಿತ್ತು.

ಹೇಳಬೇಕಾದುದು ಇನ್ನೂ ಇದೆ ಎಂಬ ಸಂಕಟವಲ್ಲ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವ. ಹೇಳದೇ ಉಳಿದದ್ದೇ ನಿಜವಾದ್ದು ಎಂಬ ಭಾವ. ಆ ನಿಜವಾದುದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಸಂದರ್ಭವಿದು. ಮಹಾಭಾರತವು ಇತಿಹಾಸವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಂದರೆ ಲೌಕಿಕನಿಷ್ಠಕೃತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ 'ಭಾಗವತ'ವನ್ನು ಹೇಳದೇ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ನಿರಾಳತೆ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ.

ಇಷ್ಟೇ ಆದರೆ ಇದು 'ಭಾಗವತ'ದ ರಚನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಒಂದು ಖೇತಿಯಷ್ಟೇ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಗೆದರೆ ಈ ಭಾವಸಂದರ್ಭ ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

Epic Melancholy ಎಂಬ ಮರ್ಮದ ಮಾತೊಂದಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಅಧಃಪತನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ (Epic) ಓದಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಖಿನ್ನತೆ-ವಿಷಾದಗಳನ್ನು ಈ **Epic Melancholy** ಪದ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯರು ಹೀಗೆ ಅಮಾನುಷವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟ, ಉತ್ತರವಿಲ್ಲದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಭಾರದಿಂದ ನಲುಗಿದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಇದು.

ವ್ಯಾಸರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಈ ಬಗೆಯ ಖಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಕೃತಿಕಾರರಾದ ವ್ಯಾಸರೇ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದು-ವಿಶೇಷ. ಏಕೆಂದರೆ- ಲೋಕದ ನೋವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಶೀಲತೆಯ ಕೃತಕೃತೆಯನ್ನು ಕವಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದೇನೋ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಿಂದ ಕವಿ ತೃಪ್ತನಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಲೋಕದ ಯಾತನೆ ಕೃತಿರಚನೆಯಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ.

ಲೋಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪಾಡಿನ ಅರಿವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಕವಿಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ಒಪ್ಪಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವರಿಗಾದರೂ ಲೋಕದ ನೋವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಪ್ರೇರಣೆಯುಂಟಾದೀತು ಎಂದೂ ಒಪ್ಪಬಹುದು. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಕವಿಯಾದವನಿಗೆ ಬೇರೇನು ಮಾಡಲಾದೀತು ಎಂದೂ ಕೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮರ್ಥನೆಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ, ಲೋಕದ ಯಾತನಾಮಯ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ; ತನ್ನ ಲೋಕಚಿತ್ರಣವನ್ನು ತಾನೇ ಒಪ್ಪಿ ತನ್ನ ಕೃತಿಯ ಲೋಕ ತನ್ನದೇ ಆಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ನೋವು ನರನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತ ತನ್ನ ಸಂವೇದನೆಯ ಭಾಗವೇ ಆಗಿ ಬರಿಯ ಚಿತ್ರಣದಿಂದ ಈ ಯಾತನೆ ಮುಗಿಯುವಂಥದಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರಿವಿನಿಂದ ಕವಿ; ಲೋಕಕ್ಕಾಗಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಕೊರಗುವುದಾದರೆ, ಮರುಗುವುದಾದರೆ ಅದು ಕವಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮೀರುವ ಸಿದ್ಧತೆಯೇ ಸರಿ!

ತನ್ನ ಕೃತಿಸೃಷ್ಟಿಯು ಅದನ್ನು ತಾನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸರಿ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯವು ಉಪದೇಶವಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯವು ಅನುಭವ.

ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಹೀಗಾಯಿತು. ಅವರ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೌರವ- ಪಾಂಡವರ ನಡುವೆ ಯುದ್ಧನಡೆದು ಪಾಂಡವರು ಗೆದ್ದಮೇಲೆ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ಧರ್ಮರಾಯ, ಎಲ್ಲರೂ ಇದನ್ನು ದೊಡ್ಡಗೆಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವಲ್ಲಿ; ಇದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಸೋಲಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಆರ್ತವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಕಳಿಂಗಯುದ್ಧಾನಂತರ ಅಶೋಕನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ತೀವ್ರ ವಾದ ಯುದ್ಧಜಿಹಾಸೆಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಇಲ್ಲಿದೆ!

ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಕೃತಿರಚನೆಯ ಬಗೆಗೇ ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಕಟವನ್ನು, ಕೃತಿರಚನೆಯು ಗೆಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಲಾಗದ ಭಾವಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ವ್ಯಾಸರು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಧರ್ಮರಾಯನ ಮನೋಧರ್ಮ ವ್ಯಾಸರಲ್ಲಿ ಮರುಕಳಿಸಿತು.

ತನ್ನ ಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ತಾನು ಹೀಗೆ ಗಾಸಿಗೊಂಡವರುಂಟೇ? ತನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರ ಕೊನೆಯ ಮಾತು! ಮತ್ತು ಇದು ಮಾತಿನ ಪಾಡು ಕೂಡ! 'ಕೃತಿ' ಪೂರ್ತಿಯಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ನಿರಾಳತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ ಕವಿ ಸಂತನಾಗಲಾರ. ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಾಗ ಅಂದರೆ ಫಲತ್ಯಾಗಮಾಡಿಡಿದಾಗ ಲೌಕಿಕವೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

■ ತೋಷ

(ಕರಾವಳಿ ಭಾಗದ ಪ್ರಖರ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕ, ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತಕ ತೋಷ ಅವರು ವಿಚಾರ ಲಹರಿಗೆ ಈ ವಾರದಿಂದ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. -ಸಂ)

★ ಗಂಡು ಬದಲಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೆಣ್ಣು ಆತನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣು ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಗಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮದುವೆಯ ಬಳಿಕ ಇಬ್ಬರೂ ನಿರಾಶೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.
-ಆಲ್ಬರ್ಟ್ ಐನ್‌ಸ್ಟೀನ್

★ ಹೇಡಿಯಾದವನು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಲು ಅಸಮರ್ಥ. ಪ್ರೀತಿ ವಿನಿಧರೂ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯ ಸೊತ್ತು.
-ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿ

★ ನೀವು ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಪು ನೀಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ, ಅವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಲು ಸಮಯ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.
-ಮದರ್ ತೆರೀಸಾ

ಮಾತೇ ಮುತ್ತು

★ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನತ್ತ ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಿವಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.
-ಸಿಗ್ಮಂಡ್ ಫ್ರಾಯ್ಡ್

★ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು ನಾಯಕನಾದವನ ಮೊದಲ ಕರ್ತವ್ಯ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಂದನೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಇದರ ಮಧ್ಯೆ ನಾಯಕ ಸೇವಕನಾಗಿರಬೇಕು.
- ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಡಿಸ್ಟೀ

★ ಪ್ರೀತಿ ಯುದ್ಧದಂತೆ. ಆರಂಭಿಸುವುದು ಸುಲಭ, ಆದರೆ ಕೊನೆಗೊಳಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.
-ಲಿಯೊ ಬುಸ್ಸಾಗ್ನಿಯ

★ ಭೂತಕಾಲ ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಡಿ. ನಿಮಗೆ ಹೇಳಲು ಅದರ ಬಳಿ ಹೊಸತೇನೂ ಇಲ್ಲ.
-ಅನಾಮಿಕ

★ ನಾಯಕ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದು ದೊಡ್ಡ ಮಿಥ್ಯೆ. ನಾಯಕತ್ವ ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಯಕ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.
-ವಾರೆನ್ ಬೆನ್ಸಿನ್

★ ಸಂಭ್ರಮ ಆಚರಿಸುವಾಗ ಜನರನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ನೀವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಿ. ಅಪಾಯವಿದ್ದಾಗ ನೀವು ಜನರ ಎದುರಿನಿಂದ ಮುನ್ನಡೆಸಿ. ಅದುವೇ ನಿಜವಾದ ನಾಯಕತ್ವ.
-ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೇಲ